

ЛОГІСТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК

Л.М.Болдирєва, кандидат економічних наук

Полтавська державна аграрна академія

О.А.Бурлака, кандидат технічних наук, доцент

С.В.Остряніна, начальник відділу планування

та організації наукових досліджень

Полтавський університет споживчої кооперації України

У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти конкурентоспроможності зернового підкомплексу регіону та управління ним. Запропоновано модель адаптації сучасних логістичних концепцій до умов агропромислового виробництва.

***Ключові слова:** зернопродуктовий підкомплекс, конкурентоспроможність, логістичні функціональні області.*

Постановка проблеми. Завдяки нинішньому економічному курсу України, що спрямований на світовий ринок, відбувається глобалізація економіки. Яскравим прикладом цього є факт того, що у травні 2008 р. Україна стала повноправним членом СОТ і фактично отримала вихід на міжнародні ринки. Але, як відомо, на вітчизняних ринках реалізації зерна існує конкурентна боротьба між товаровиробниками, а на міжнародних ринках ця конкурентна боротьба є ще більш жорсткою.

В умовах ринкової економіки та зростання конкуренції на ринку питання підвищення конкурентоспроможності продукції набуває дедалі більшої актуальності. Конкурентоспроможність – це властивість товару забезпечувати комерційний успіх в умовах конкуренції; відповідність товару умовам ринку, конкретним вимогам споживачів за якісними, технічними, економічними й екстенсивними характеристиками, а також за умовами реалізації (сервіс, ціна, строки, реклама) [2].

Отже, нестійке політичне становище України лише ще більше знижує ефективність функціонування всього аграрного сектора. Необхідні кардинальні зміни у сфері реалізації то-

варовиробниками сільськогосподарської продукції, зокрема зернових.

Стан вивчення проблеми. Проблемам теорії та практики формування й розвитку зернового господарства присвятили свої дослідження П.І.Гайдуцький, Ю.С.Коваленко, І.І.Лукінов, М.Й. Малік, В.Ф. Сайко, З.П.Ніколаєва, П.Т.Саблук, В.К.Савчук, А.М.Худолій, О.М.Шпичак та ін. Окремі питання, що стосуються розвитку зовнішньоекономічної діяльності на ринку зерна, експорту та імпорту продукції зернового господарства, знайшли відображення в наукових працях В.І.Губенка, С.М.Кваші, В.В.Клочана та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою даної статті є дослідження зернопродуктового підкомплексу як логістичної системи, аналіз сучасного стану зернопродуктового підкомплексу АПК України, зокрема у Полтавській області, його оцінка та створення організаційно-економічного механізму, що об'єднав би всі цикли зернопродуктового підкомплексу, а саме від виробництва до реалізації продукції.

Результати досліджень. Економічний аналіз вітчизняного зерновиробництва й вивчення досвіду ряду зарубіжних країн переконливо свідчать про інтенсивний напрям розвитку цієї галузі.

На шляху вирішення проблеми інтенсифікації зернового господарства товаровиробники повинні, по-перше, оптимізувати посівні площі. Непоодинокі випадки, коли в умовах гострого дефіциту ресурсів багато хто вдається до розширення посівних площ енергомістких культур, у тому числі зернових. Не маючи можливості забезпечити нормальну агротехнологію матеріально-технічними ресурсами, господарства щорічно втрачають уже посіяні зернові культури. Певну роль відіграють при цьому і несприятливі природно-кліматичні умови, але високий агрофон навіть в складні роки забезпечує кращий розвиток рослин і формування урожаю; по-друге, для умов конкретного господарства обрати той або інший варіант ін-

тенсивної технології вирощування пшениці, кукурудзи, інших зернових культур.

В умовах недостатньо регульованого державного ринку і нестійкого політичного становища країни сільськогосподарські товаровиробники змушені самостійно приймати рішення про мінімізацію витрат (ресурсів), збитків від несприятливих природно-кліматичних умов, пошуку своєчасних, нових і більш вигідних умов реалізації.

Аналіз динаміки основних показників виробництва та реалізації зерна наведено в таблиці.

Проаналізувавши дані таблиці, можна зробити висновок, що усіма категоріями господарств області у 2007 р. вироблено 2866,1 тис. т продукції зернових та зернобобових культур, що на 419,2 тис. т, або на 17,1%, більше, ніж у 2006 р. і на 0,5% більше, ніж у 2005 р. У 2007 р. в середньому з одного гектара одержано зернових по 29,1 ц з га (у 2006 р. – по 27,3 ц з га, а у 2005 р. – по 31,3 ц), середня урожайність зернових культур в аграрних підприємствах (30,5 ц з га) була на 6,8 ц вищою, ніж у господарствах населення. Разом з тим у 2007 р. було реалізовано зерна 1233,0 тис. т, що нижче на 1,1%, ніж у 2006 р.

Середня реалізаційна ціна на зерно склала 836,8 грн за т, що більше проти 2006 р. на 64,6%. За 2007 р. на підприємства, що здійснюють переробку зерна, надійшло 400,8 тис. т зернових культур, що менше проти 2006 р. на 7,5 тис. т (на 1,8%). Від сільськогосподарських підприємств надійшло 159,6 тис. т зерна, господарств населення – 3,9 тис. т, інших господарських структур – 237,3 тис. т.

Незначні обсяги продукції, які товаровиробники продавали переробним підприємствам, коливаються від 6,8% по зерновим культурам до 25,6%. Через ринкову мережу зменшився продаж зерна – 7,4% загального обсягу продажу (у 2006 р. – 8,9%). За 2007 р. реалізація сільськогосподарської продукції за іншими каналами має найбільшу частку по зерновим культурам – 83,8% (79,1%).

У 2007 р. в цілому по області реалізація зернових була прибутковою, зокрема рівень рентабельності зернових склав **43,2%**.

Таблиця

**Основні показники розвитку зерновиробництва
у Полтавській області**

Показники	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2007 р. у% до 2005 р.
Посівна площа зернових та зернобобових культур, тис.га	920	905	997	108,4
т. ч. зернові культури	897	882	977	108,9
- зернобобові	23	23	20	87,0
Структура посівної площі зернових та зернобобових культур,%	58,4 100,0	56,6 100,0	60,5 100,0	2,1 п.п.
в т. ч. зернові культури	55,9	54,1	58,5	2,6 п.п.
- зернобобові	2,5	2,5	2,0	-0,5 п.п.
Зібрана площа, тис.га	911,0	896,7	984,5	108,1
в т. ч. зернові культури	888,7	874,1	966,0	108,7
- зернобобові	22,3	22,6	18,5	83,0
Валовий збір зернових та зернобобових культур, тис.т	2850,7	2446,9	2866,1	100,5
в т. ч. зернові культури	2808,5	2405,7	2842,1	101,2
- зернобобові	42,2	41,2	24,0	56,9
Питома вага виробництва зернових та зернобобових культур,%	100,0	100,0	100,0	х
в т. ч. сільськогосподарськими підприємствами	80,1	79,6	83,0	2,9 п.п.
- господарствами населення	19,9	20,4	17,0	- 1,1 п.п.
Урожайність зернових та зернобобових культур, ц/га	31,3	27,3	29,1	93,0
Виробництво зернових культур на одну особу, кг	1823	1581	1870	102,6

Джерело: дані головного управління статистики у Полтавській області [1, с. 48-51], власні розрахунки.

Таким чином, з проведеного аналізу видно, що перед товаровиробниками постає ряд проблем виробничого і реалізаційного характеру. У вирішенні тих чи інших проблемних питань доцільно поєднати всі основні цикли зернопродуктового підкомплексу АПК і вирішити при цьому ряд логістичних завдань. Загальну схему логістичної структури зернопродуктового підкомплексу АПК зображено на рис.

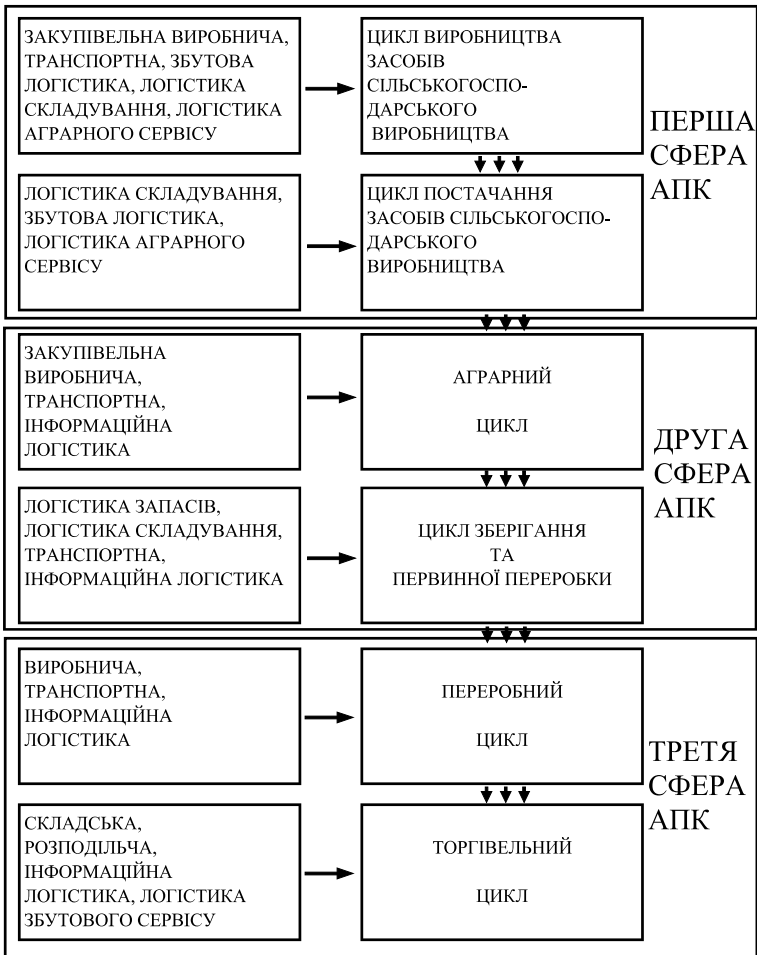


Рис. Схема логістичної структури зернопродуктового підкомплексу АПК

Відповідно до даної моделі, вітчизняним товаровиробникам пропонується застосовувати в системах управління наступні логістичні функціональні області:

- інформаційна і транспортна логістика може бути використана для всіх сфер агропромислового комплексу;

- логістика аграрного сервісу є специфічним продуктом, що враховує особливості виробництва сільського господарства;
- розподільча логістика базується на сформованому ринковому попиті щодо реалізації сільськогосподарської продукції.

Сільськогосподарські товаровиробники зернопродуктового підкомплексу повинні не тільки забезпечити повноцінне споживання населенням зернових культур та продуктів їх переробки, але й зменшити сезонність праці та збільшувати потребу в робочих місцях.

Таким чином, формування макрологістичної системи зернопродуктового підкомплексу в регіоні створить інтегровані структури виробництва, які на основі системного підходу та сучасних логістичних концепцій дозволять стабілізувати і покращити ефективність виробничої діяльності підприємств на основі сформованого попиту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статистичний збірник "Сільське господарство області" за 2007 рік / за ред. Русінова В. Є. — Полтава : Головне управління статистики у Полтавській області, 2008. — 268 с.

2. Ходаківська В. П. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / В. П. Ходаківська, О. Д. Данілов. — Ірпінь : Академія ДПС України, 2001.